

Hästskattningarna 2004 och 2010

EN ANALYS UTIFRÅN NÄRINGENS PERSPEKTIV

Åsa Braam

Sammanfattning

Under 2004 och 2010 gjorde Jordbruksverket undersökningar för att skatta antalet hästar som finns i Sverige. Vid 2010 års skattning framkom det att det under de aktuella åren skett en ökning av hästantalet med mellan 10 och 20 procent. Med anledning av detta initierades detta uppdrag av Hästnäringens Nationella Stiftelse och Jordbruksverket för att bland annat undersöka de bakomliggande orsakerna till förändringen av hästantalet. Utöver detta ingick i uppdraget att undersöka hur informationen om antal hästar kan användas för att beskriva hästnäringens betydelse på regional nivå samt att undersöka statusen för hästpass i Sverige.

Hästskattningarna från 2004 och 2010 gjordes vid olika tidpunkter på året där 2004 års skattning utfördes i oktober medan den 2010 skedde i juni. Att de olika skattningarna genomfördes vid olika datum medför att det totala antalet hästar uppskattningsvis är 6 000 till 8 000 fler i juni jämfört med oktober. För att undersöka ytterligare förändringar i hästantalet mellan de olika åren har i detta arbete uppgifter om betäckta ston, registrerade hästar samt importerade och exporterade hästar undersökts. Utifrån de uppgifter som finns att tillgå hos avels- och sportorganisationerna är det svårt att se tydliga förändringar som skulle ha påverkat det totala hästantalet i Sverige. Den information som finns att tillgå om landets hästar har dock brister och det finns ett mörkertal oregistrerade hästar. Av de oregistrerade hästarna finns både sådana som är födda i Sverige men även importerade hästar. En annan brist i organisationernas register är att inrapporteringen av hästar som exporteras eller dör är låg. Det finns dock skillnader mellan olika avelsorganisationer hur pass väl uppdaterade registren är avseende på importerade och exporterade hästar där exempelvis den informationen om travhästar är väl dokumenterad hos Svensk Travsport.

Sedan 2002 finns det krav på att hästar i Sverige och övriga EU ska ha hästpass. Från och med 2006 förtydligades detta så att inga undantag finns från kravet på hästpass. Hästpasset är en identitetshandling som ska följa med hästen i hela livet. När hästen sedan dör ska passet återsändas för makulering till den avelsorganisation som har utfärdat passet. Trots att passkravet har funnits i närmare tio år finns det fortfarande hästar som saknar pass, hur många är dock okänt, och avelsorganisationerna får årligen in många ansökningar om hästpass för äldre hästar som skulle ha haft pass sedan tidigare. Åttersrapporteringen av döda hästar är låg hos alla avelsorganisationer vilket gör att registren inte är uppdaterade om hur många hästar som finns. Om alla hästar hade pass och om rapportering av döda hästar skedde som det ska skulle informationen om hästpassen vara en bra informationskälla vid skattningar av hästantalet i Sverige. Det som talar emot användandet av hästpass i det syftet är att hästar som importeras från annat land i EU och som redan har ett hästpass, vilket de ska ha enligt regelverket, inte behöver registreras hos någon avelsorganisation i Sverige.

Genom att använda information från tidigare gjorda undersökningar om antal sysselsatta inom hästnäringen för olika yrkesgrupper har det i den här rapporten tagits fram uppgifter om hur dessa kan förväntas fördela sig med avseende på hur många hästar som finns på regional nivå. Det som kan ses utifrån de siffrorna är att det verkar som att de flesta skattningar för sysselsatta inom olika yrkeskategorier är låga när man slår ut dem per 1 000 hästar som har gjorts i den här rapporten. Utöver antal sysselsatta inom hästsektorn baserat på hästantal har även uppgifter om arealanvändning tagits fram för att se hästarnas betydelse för markanvändning på regional nivå.

Hästskattningarna 2004 och 2010
– en analys utifrån näringens perspektiv

av Agr Lic Åsa Braam

Innehåll

1. Inledning	6
1.1. Uppdragets syfte och målsättning	6
1.2. Metodval	7
2. Orsaker till förändringar i hästantalet	8
2.1. Skilda referensdatum	8
2.2. Betäckta ston och registrerade hästar	8
2.3. Import och export av hästar	11
2.4. Döda hästar	13
2.5. Slutsatser för avsnitt 2	13
3. Hästpass	15
3.1. Bakgrund till hästpass	15
3.2. Uppfylls kravet på hästpass?	15
3.3. Hästpassen i framtiden	16
3.4. Slutsatser för avsnitt 3	17
4. Hästantal på regional nivå	18
4.1. Arbetsmarknad	18
4.2. Arealanvändning	20
4.3. Hästens ekonomiska betydelse	21
4.4. Hästen som näringsverksamhet eller hobby	22
4.5. Slutsatser för avsnitt 4	22
5. Kontrollparametrar	23
5.1. Försäkringsstatistik	23
5.2. Foderproduktion	23
5.3. Undersökningar om hästnäringen	23
6. Slutsatser	24
7. Förslag på fortsatta undersökningar inom området	25
Bilaga A	26
Referenser	27

1. Inledning

Jordbruksverket har två gånger under 2000-talet skattat det totala antalet hästar i Sverige. Båda gångerna baserades resultaten främst på enkätfrågor som skickades ut till fastighetsägare i Sverige. Vid det första tillfället 2004 skattades det att hästantalet i Sverige var 283 100 hästar och vid det andra tillfället 2010 skattades antalet hästar till 362 700 stycken. Före 2000 har det inte gjorts några grundliga undersökningar om det totala hästantalet i Sverige på minst 50 år. Hästar som finns på jordbruksföretag enligt lantbruksregistret har det dock funnits uppgifter om över en längre tid. Ju färre hästarna blev inom jord- och skogsbruket och ju fler inom andra områden desto sämre blev också uppgifterna om landets hästar.

Genomförandet av skattningen 2010 utformades i så stor utsträckning som möjligt likt den som gjordes 2004 för att jämförbarhet skulle vara möjlig. Några förändringar gjordes dock i urvalet av vissa grupper. Detta berodde delvis på att Lantbruksregistret, där det i 2004 års hästskattning hämtades in fastighetsinformation för lantbruksföretagen, inte hade uppdaterats med den informationen sedan 1999. Samt att det vid den utvärderingsstudie som gjordes efter 2004 års skattning upptäcktes att det fanns hästar på fastigheter som hade exkluderats. Det berörde bland annat obebodda fastigheter. Utifrån det antal hästar som vid 2010 års skattning återfanns på sådana fastigheter som inte ingick i undersökningen 2004 så antogs det att hästantalet från 2004 var underskattat med mellan 20 000-45 000 hästar. Efter korrigeringen av 2004 års siffra gav det en reell ökning av antalet hästar i Sverige på 10-20 procent från 2004 fram till 2010 (Jordbruksverket, 2011).

Målsättningen för denna rapport var att klargöra de bakomliggande orsakerna till den skattade ökningen av hästantalet som har skett i Sverige under åren mellan skattningarna 2004 och 2010. Arbetet har även gått ut på att lyfta frågor om hur den tillgängliga informationen som finns om Sveriges hästar ska kunna förbättras då det i dagsläget finns brister och luckor i informationen, vilket gör att materialet som ligger till grund för resultaten i den här undersökningen är fragmenterat.

1.1. Uppdragets syfte och målsättning

Syftet med uppdraget var att få en ökad kunskap kring numerära uppgifter avseende hästsektorn. Sådan kunskap behövs bland annat för att positionera hästnäringen i den svenska samhällsstrukturen.

Uppdragets målsättning var att synliggöra orsaker till den uppskattade ökningen av hästantalet som setts mellan 2004 och 2010 års skattningar. Detta skulle göras genom att bland annat analysera hur de olika metodvalen vid skattningarna påverkat resultaten, men även att analysera trenderna för antal registrerade och oregistrerade hästar. I uppdragets mål ingick även att undersöka möjligheterna att i större utsträckning kunna använda hästskattningarna på den regionala nivån för att belysa hästsektorns ekonomiska, sysselsättningsmässiga och sociala effekter. En ytterligare del i uppdraget var att skapa underlag för kontrollparametrar som kan användas för att öka precisionen vid kommande skattningar.

1.2. Metodval

För att utföra uppdraget har information hämtats från följande informationskällor

- Avelsorganisationer har bistått med uppgifter om bland annat betäckta ston, registrerade hästar, importerade och exporterade hästar samt passuppgifter.
- En enkät har skickats ut till samtliga länsstyrelser i landet. Frågor som ställdes berörde vilken information länsstyrelserna hade om antalet hästar i länet, uppgifter om så kallade §16 tillstånd för verksamheter med häst, nedgrävningstillstånd för döda hästar samt hur väl kravet på pass uppfylldes för länets hästar (Bilaga A).
- Tidigare rapporter och studier som har gjorts avseende framförallt Sveriges hästverksamhet och hästnäring.
- Övriga organisationer, företag och personer som har bedömts ha kunskap inom olika relevanta områden.

2. Orsaker till förändringar i hästantalet

2.1. Skilda referensdatum

Skattningen av antal hästar 2004 hade referensdatumet den 14 oktober, medan referensdatumet vid 2010 års skattning var den 10 juni. Resultatet för hästskattningen påverkas av vid vilken tidpunkt under året skattningen utförs. I mitten av juni har flertalet av den aktuella årgångens föl redan fötts, vilket betyder att en stor del av båda årgångarnas föl finns med vid respektive hästskattning. Detta medför att de födda fölen för respektive år inte har någon större påverkan för hur skattningen av hästantalet ser ut mellan de skilda datumen som användes som referensdatum.

Däremot påverkas resultatet av de olika referensdatumen för de hästar som dör under perioden från juni till oktober. Om en grov uppskattning görs, utan att hänsyn tas till hur åldersfördelningen för landets hästar ser ut, av att cirka 5 procent av hästpopulationen dör varje år så motsvarar det cirka 18 000 hästar. Den siffran ger i så fall att medellivslängden för landets hästar skulle vara 20 år vilket troligtvis är överskattat. Om medellivslängden i stället var 15 år skulle det medföra att ungefär 6,5 procent av landets hästar dör per år. Med en hästpopulation i den storleksordningen som skattats av Jordbruksverket betyder det i så fall att det årligen skulle dö 23 500 hästar. Enligt uppgifter som togs fram 2010 av dåvarande Jordbruksdepartementet är det cirka 4 000 hästar som går till slakt varje år. Svensk Lantbrukstjänst är den största aktören på den svenska marknaden för omhändertagande av döda hästar. De hämtar årligen cirka 6 500 hästar. Utifrån de uppgifter som har kommit fram från enkäten till länsstyrelserna så kommer det in cirka 1 500 ansökningar om nedgrävning av döda hästar per år. Det finns även andra aktörer på marknaden som tar hand om döda hästar, exempelvis genom kremering. Baserat på dessa uppgifter kan man göra ett antagande

att det dör eller avlivas i storleksordningen 12 000 till 23 000 hästar årligen i Sverige beroende på hur man räknar, där det utifrån det uppskattade antalet hästar i Sverige borde vara i närheten av den högsta siffran som är mest rimlig. Utifrån uppgifter från Svensk Lantbrukstjänst är det en ganska jämn fördelning över när på året hästarna dör. Vissa månader är det dock något färre respektive fler hästar som avlivas. De fyra månader som skiljer mellan de olika referensdatumen för 2004 respektive 2010 års skattningar orsakar en ökning av antalet hästar vid 2010 års skattning motsvarande en tredjedel av de hästar som avlivas per år. Det ger en skillnad på uppemot 6 000 till 8 000 hästar för de aktuella tidpunkterna.

2.2. Betäckta ston och registrerade hästar

2.2.1 Avelsorganisationernas register

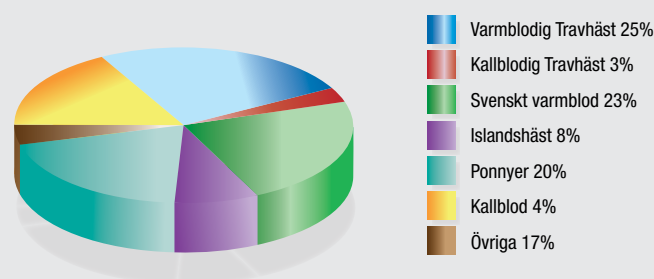
I Sverige finns över 35 olika hästraser representerade och 16 avelsorganisationer. Avelsorganisationerna ansvarar för avelsvärdering, stambokföring och registrering av hästar. De flesta avelsorganisationer hanterar en enskild ras, Svensk Travsport har dock ansvar för både varmblodig och kallblodig travare och Svenska Hästavelsförbundet (SH) fungerar som avelsorganisation för flera raser med få hästar samt korsningar. SH fungerar även som serviceorganisation till andra avelsorganisationer. Några av de största avelsorganisationerna har sina egna register och databaser medan de flesta avelsorganisationer använder sig av den gemensamma databasen, Blå Basen. I registren registreras de hästar som föds i Sverige och till viss del även importerade hästar, framförallt de som används i avel. I avelsorganisationernas databaser finns det även information om hästar som enbart finns i härstamningen till registrerade hästar, utan att de för den delen nödvändigtvis är registrerade i den aktuella avelsorganisationen.

Utifrån avelsorganisationernas register över antal registrerade hästar som är födda mellan 1990 och 2009 ser fördelningen mellan de olika raserna eller hästkategorierna ut enligt figur 2.1. Enligt dessa uppgifter finns det cirka 277 000 registrerade hästar i landet. De största raserna, till antal, är varmblodig travare och svenskt varmblood. Dessa två utgör cirka hälften av alla registrerade hästar i Sverige (HNS, 2011).

I och med att varje avelsorganisation har sina egna register över hästar finns det inget gemensamt register över landets hästar. Ett gemensamt register skulle ha den fördelen att det vore lättare att få en överblick över landets hästar som finns registrerade hos avelsorganisationerna. Det skulle även minska risken för härstamningsfel hos avelsorganisationerna då det finns registrerade hästar hos en del avelsorganisationer vars föräldrar är registrerade i en annan avelsorganisationens register. Att sammanföra de olika registren är inte en enkel uppgift då de är uppbyggda på olika sätt och med olika sorters information som ingår.

2.2.2. Betäckta ston

Trenden för antal betäckta ston varierar med tiden och mellan olika raser. Vissa trender kan man dock urskilja som verkar vara generella oavsett ras. Åren omkring 1990 var det nästan 27 000 ston som betäcktes årligen och därefter har betäckningssiffrorna minskat med ungefär 30 procent fram till år 2000. Hur det har sett ut under 2000-talet med upp- och nedgångar i antal betäckta ston varierar mellan raserna fram till 2009 då det för alla raser var en nedgång i betäckningsstatistiken. I stora drag kan man se att betäckningssiffrorna till viss del speglar det ekonomiska läget i samhället. Vid högkonjunktur ökar betäckningssiffrorna för att sedan gå ner vid lågkonjunktur, det kan dock vara något års eftersläpning av effekterna.

Figur 2.1. Fördelning mellan de olika raserna och hästkategorierna, baserade på cirka 277 000 registrerade hästar i Sverige födda mellan 1990 och 2009 (HNS, 2011).

Figur 2.2. Antal betäckta ston inom olika avelsorganisationer 1990 samt 2000-2009.

- * Svenska Hästavelsförbundet, raser som använder Blå Basen
- ** Varmblodig och kallblodig travare
- *** Avelsföreningen Svenska Varmblodiga Hästen
- **** Svenska Islandshästförbundet
- ***** Engelskt fullblood

I *figur 2.2* visas det hur betäckningssiffrorna har sett ut mellan 2000 och 2009 för de avelsorganisationer som var aktuella under tidsperioden. Anledningen till brytningen vid 2009 beror på rapportens syfte att spegla förändringar mellan 2004 och 2010 års hästuppopulation.

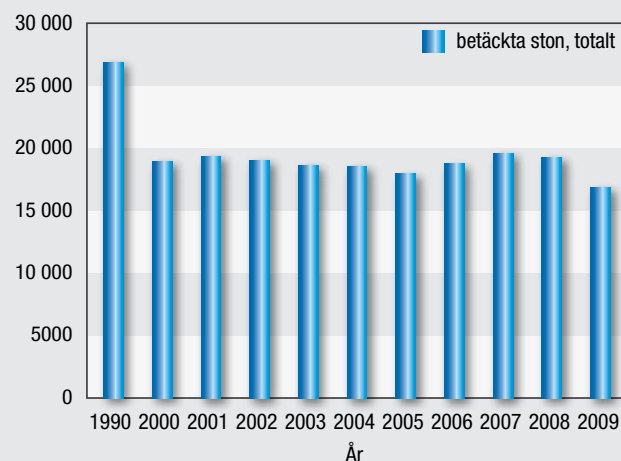
Totalt sett har betäckningssiffrorna varit ganska konstanta under 2000-talet, *figur 2.3*. I snitt betäcktes mellan 18 000 och 19 000 ston per år. Det går dock att se en nedgång under 2009 som sedan verkar hålla i sig under efterföljande år. I figuren finns även hur betäckningssiffrorna såg ut 1990 vilket är det år då det var flest ston som betäcktes efter jord- och skogsbrukens avhästning.

2.2.3. Registrerade hästar

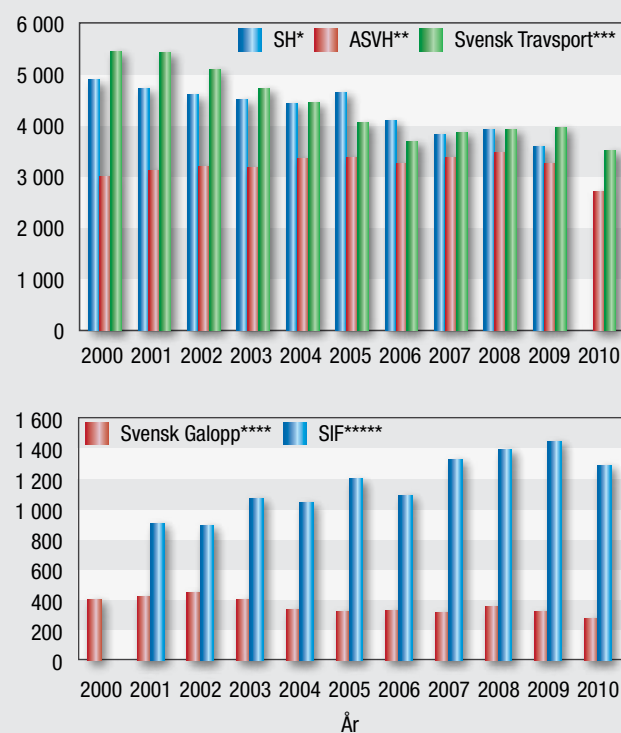
Under perioden 2000 till 2009 har avelsorganisationerna registrerat mellan 12 500 och 14 000 hästar årligen. Trenderna för hur många hästar som registreras inom de olika avelsorganisationerna följer samma mönster som de betäckta stona, se *figur 2.4*. Utöver de hästar som finns registrerade hos de olika avelsorganisationerna finns det ett antal oregistrerade hästar i landet. Hur många hästar det rör sig om är svårt att få en uppfattning om men antagligen rör det sig inte om en försumbar grupp hästar.

Andelen registrerade hästar skiljer sig antagligen åt mellan olika raser och det är säkerligen färre hästar oregistrerade inom trav- och galoppsporten där hästarna ska tävlas och sätts in i träning vid en ung ålder och att hästarna därför måste vara registrerade. Dessa organisationer har den fördelen när det gäller registrering av hästar att sport och avel finns i samma organisation till skillnad från exempelvis ridsporten.

Av de hästar som SH registrerar finns det sådana som är helt utan känd härstamning. I dagsläget är det ungefär en tredjedel av de hästar som SH utfärdar pass för som hamnar under den kategorin. Ett rimligt antagande är att en stor del av tidigare oregistrerade hästar som senare i livet registreras hamnar just i den gruppen. Fördelningen avseende födelseår för hästar med okänd härstamning som registreras hos SH finns i *figur 2.5*. Det ska även påpekas att i just den här gruppen av hästar sker registrering av hästar sannolikt vid senare ålder än i andra kategorier vilket gör att det troligtvis kommer fler hästar som är födda de senaste åren. Det gör att trenden över hur många hästar per födelseår som finns med okänd härstamning är svårtolkad då det ser ut i figuren som att dessa hästar skulle

Figur 2.3. Totalt antal betäckta ston alla avelsorganisationer, 1990 samt 2000-2009.

Figur 2.4. Antal registrerade hästar inom olika avelsorganisationer 2000-2010.

- * Svenska Hästavelsförbundet, raser som använder Blå Basen
- ** Avelsföreningen Svenska Varmblodiga Hästen
- *** Varmblodig och kallblodig travare
- **** Engelskt fullblod
- ***** Svenska Islandshästförbundet

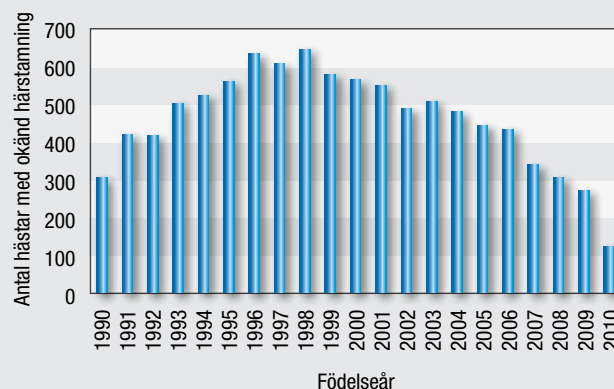
minska, men det är inte säkert att så är fallet. Det kan dock vara så att fler hästägare är medvetna om vilka regler som gäller och därför, även för denna kategori hästar, har blivit bättre på att skaffa pass i tid.

2.3. Import och export av hästar

För att spegla hur trenderna för hästantalet ser ut är det förutom att titta på betäcknings- och registreringssiffror även viktigt att se hur importen respektive exporten av hästar har utvecklats med tiden. Med import och export av hästar menas i den här rapporten hästar som kommer från respektive flyttas till annat land än Sverige. Annars är det vanligt att benämningen införsel och utförsel används om det gäller från/till andra EU-länder medan import och export används för länder utanför EU. Eftersom det inte görs någon skillnad i den här rapporten varifrån hästarna kommer eller åker till används benämningarna import och export som ett samlingsbegrepp för båda fallen.

En hästägare behöver inte registrera en importerad häst hos någon avelsorganisation så länge hästen har ett hästpass utfärdat i ett annat EU-land. Med anledning av att det inte finns krav på att hästarna ska registreras i sitt nya hemland vid import av hästar från EU-länder till skillnad från för hästar som kommer från andra länder är det svårt att få en total bild av hur stor importen av hästar till Sverige är och det är rimligt att anta att mörkertalet av importerade hästar är stort.

Vissa avelsorganisationer anser sig ha en bra uppfattning om hur omfattande importen och exporten inom deras raser är, medan det hos andra är upp till huruvida hästägaren själv rapporterar in dessa uppgifter. Hästarnas användningsområden har betydelse för hur inrapporteringen ser ut. Inom trav- och galoppsporten är uppgifterna om import och export väl dokumenterade. Det beror på att hästarna inom dessa raser används till tävlingar där spelverksamheten har en mycket stor betydelse och att det för att få delta i tävling är en förutsättning att hästarna är registrerade. Svenska Islandshästförbundet (SIF) anger även att det för Islandshästarna finns bra uppgifter om importen av hästar. En uppskattning från Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH) är att ungefär hälften av de importerade varmblodshästarna registreras hos dem och då främst de som används i avel. Enligt SIF och ASVH är det sällan som export av hästar rapporteras in till deras avelsorganisationer.

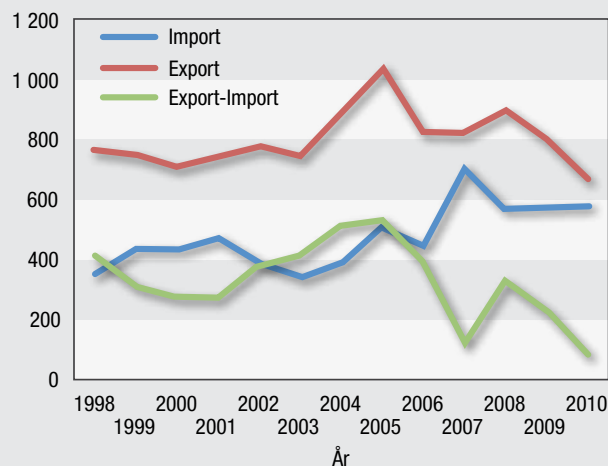
Figur 2.5. Antal registrerade hästar hos Svenska Hästavelsförbundet (SH) med okänd härstamning 1990-2010. Totalt cirka 10 000 hästar.

På travsidan där det finns bra uppgifter om hur omfattande både importen respektive exporten av hästar är kan man göra en jämförelse över hur förhållandet mellan import och export av hästar i landet ser ut för dessa hästar. I *figur 2.6* anges antalet importerade respektive exporterade hästar samt skillnaden mellan dessa. Enligt trenden verkar det som att de senaste åren har färre hästar exporterats i förhållande till antalet som har importerats även om det totalt sett är något fler som exporteras än importerats.

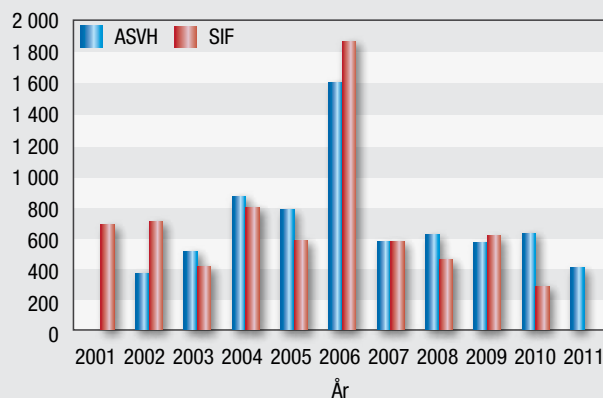
I *figur 2.7* finns antal importerade hästar som har registreras hos avelsorganisationerna SIF och ASVH. Under 2006 var det ett stort antal importhästar som registrerades, anledningen till detta var troligtvis att utgången av 2005 var slutdatum då alla hästar skulle ha hästpass. Det speglar därmed inte att det var extra många hästar som importerades just det året. Det kan även antas att de något höga siffrorna åren innan 2006 också skulle kunna vara en effekt av kravet på hästpass.

Antal importerade hästar som det har lösts tävlingslicens för hos Svenska Ridsportförbundet (SvRF) har ökat från 2004 till 2010 både för stora hästar och ponnyer, *figur 2.8*. Under samma period har även svenskfödda hästar som fått tävlingslicens ökat, men inte i samma utsträckning. 2004 var cirka 25 procent av hästarna importerade både för ponnyer och stora hästar, medan det 2010 var 35-40 procent som inte var svenskfödda. Till viss del är dessa importhästar och ponnyer även registrerade hos avelsorganisationer vilket gör att det inte är möjligt att lägga ihop antalet importerade hästar i avelsorganisationernas register med uppgifter från exempelvis SvRF. Även om uppgifterna från avelsorganisationerna inte tydligt visar på någon större ökning av importerade hästar går det baserat på uppgifterna om tävlingslicenser att anta att det har varit en ökning av importerade hästar under den aktuella perioden.

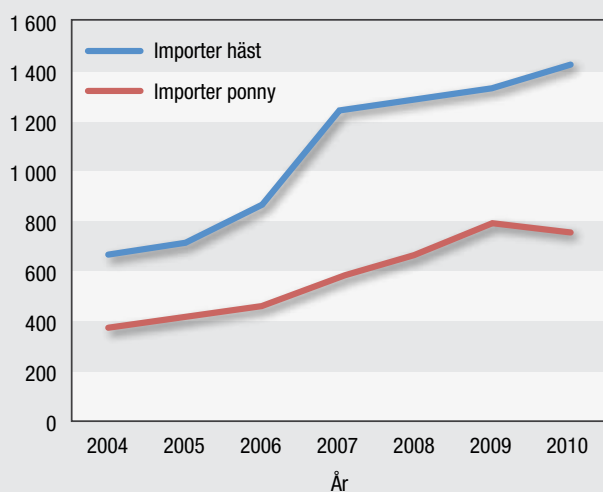
Inom ridskoleverksamheten i Sverige är många hästar importerade från andra länder. Det finns dock ingen statistik över hur stor andel av hästarna på landets ridskolor som är importerade eller svenskfödda. Många av ridskolehästarna är inte heller aktiva i tävlingssammanhang och har således inte tävlingslicenser.

Figur 2.6. Import och export av varmblodiga och kallblodiga travhästar samt differensen mellan export och import 1998-2010.

Figur 2.7. Antal importerade hästar registrerade hos SIF (Islandshäst) och ASVH (Svenskt varmblod) 2001-2010 respektive 2011.

Figur 2.8. Antal importerade hästar och ponnyer som det har lösts tävlingslicens för hos Svenska Ridsportförbundet (SvRF) 2004-2010.

2.4. Döda hästar

För att kunna skatta hur många hästar som finns i Sverige utifrån de register som finns att tillgå behövs även information om antal hästar som dött. Som det ser ut idag är inrapporteringen av döda hästar till avelsorganisationerna bristfällig inom alla raser. Som exempel kan de hästar tas som är registrerade i Blå Basen, som är det system som SH och de avelsorganisationer som samarbetar med SH använder sig av. I den databasen finns det cirka 125 000 registrerade hästar som är födda mellan 1980 och 2009. Av dem är 3 procent inrapporterade som döda, vilket motsvarar drygt 3 500 hästar. Bland de hästar som är födda 1980 och således skulle vara 31 år gamla är endast 8 procent inrapporterade som döda.

Att använda sig av hästarnas medellivslängd för att skatta hur många hästar som finns baserat på antal registrerade hästar och födelseår är också svårt med anledning av att få studier är gjorda inom ämnet och att medellivslängden varierar både mellan olika raser men det finns även könsskillnader. I en studie undersöktes livslängden hos framförallt svenska varmblod men även hos en grupp kallblodshästar. Skillnaden i medianlivslängd mellan könen var uppemot sju år, till fördel till stona. Hälften av valackerna/hingstarna var vid liv vid cirka 15 års ålder jämfört med 22 års ålder för stona. Anledningen till detta tros vara att ston har ett användningsområde inom avel efter avslutad användning inom exempelvis tävling. I studien ingick hästar födda mellan 1968-1982 och trenden visade att hästarnas livslängd ökade (Wallin m fl, 2000).

2.5. Slutsatser för avsnitt 2

Uppdragets målsättning att undersöka orsakerna till den skattade ökningen av hästar som skett mellan 2004 och 2010 visade sig att vara svår att uppfylla fullt ut. Detta med tanke på att den information som finns att tillgå om landets hästar är fragmenterad då uppgifterna inte är kompletta och viss information saknas.

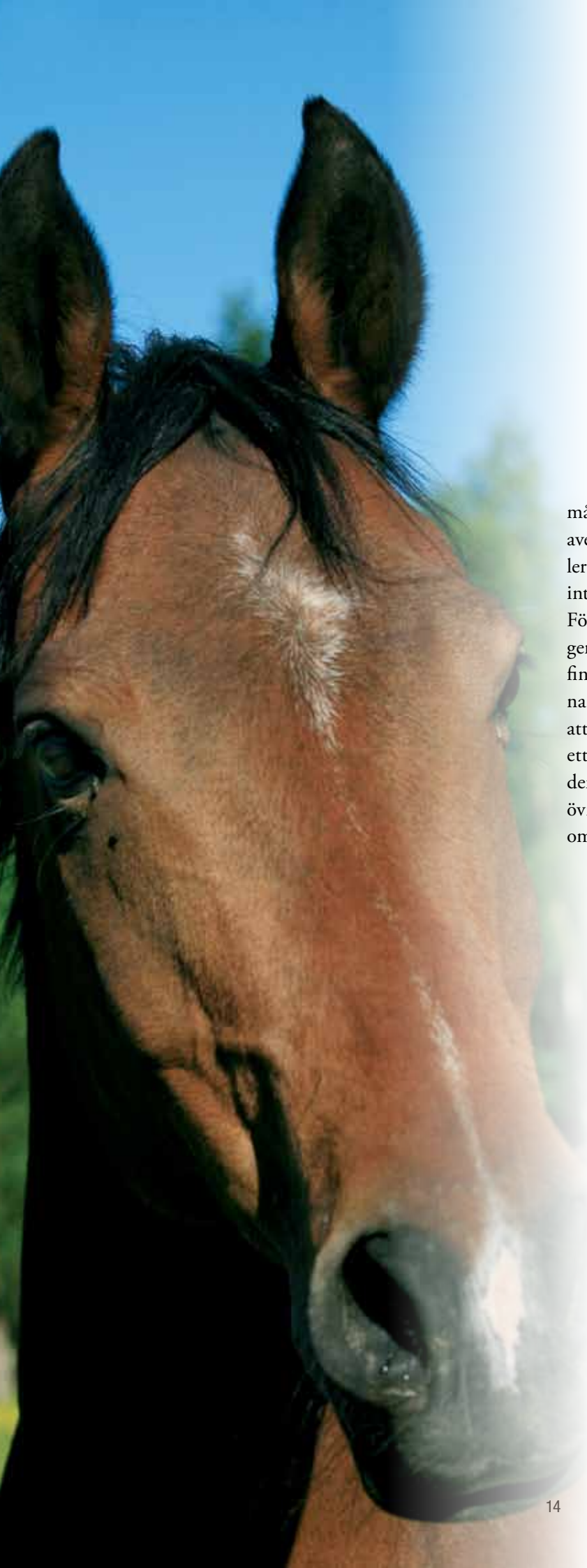
Referensdatumet 2010 var i mitten av juni till skillnad från 2004 då det i stället var mitten av oktober, det kan förklara en del av det högre antalet hästar 2010. Effekten av detta blir att en skillnad med uppemot 6 000 till 8 000 hästar kan förklaras med valet av referensdatum.

Betäckningar genomförda i Sverige och resultaten från dessa är väl dokumenterade hos avelsorganisationerna.

Det finns dock ett mörkertal i form av den avel som sker utanför avelsorganisationerna. Det kan inte uteslutas att denna avel har ökat i omfattning. Det kan utifrån avelsorganisationernas material konstateras att det totala antalet betäckningar i Sverige för alla raser har varit ganska konstant 2000-2009, med undantag för 2009 då betäckningssiffrorna sjönk till följd av det ekonomiska läget i samhället. Hur trenderna har sett ut för de olika raserna är däremot något varierande där några har haft minskade betäckningssiffror under hela perioden medan andra har ökat. Omkring 1990 var betäckningssiffrorna på en betydligt högre nivå än vad de har varit det senaste decenniet. Hästar födda under perioden omkring 1990 var i större utsträckning i livet vid 2004 års skattning än 2010. Med anledning av de stora brister som finns för inrapportering av döda hästar går det inte med säkerhet att avgöra hur många av de registrerade hästarna som faktiskt är i livet.

Både inom import och export av hästar finns det brister om hur många hästar det rör sig om. De största bristerna finns om export av hästarna även om det troligtvis är importen som har störst betydelse för det totala hästantalet i Sverige och att det okända antalet importerade hästar har en avgörande betydelse för hur många hästar som finns i Sverige. De uppgifter om importerade hästar som finns verkar ändå peka på en ökad trend sedan 2004 framförallt utifrån uppgifter från SIF, ASVH och SvRF. Det ska även här påpekas att det för hästägarna inte är ett krav på att importerade hästar registreras i Sverige så länge de har ett hästpass utfärdat hos någon avelsorganisation i EU. Det gör att det är svårt att få en fullständig kontroll över hur importen av hästar är till Sverige. På travsidan, där det även finns bra uppgifter om export, verkar det som att förhållandet mellan export och import medför att fler hästar blir kvar i Sverige jämfört med tidigare, även om det är en svag trend. Utifrån de uppgifter som finns att tillgå om den totala importen av hästar bidrar inte den svaga trend som kan antydast till en kraftig ökning av hästantalet i stort i landet. Men eftersom uppgifterna är osäkra för oregistrerade importerade hästar går det inte att dra slutsatser för hur det verkligen ser ut.

Oregistrerade hästar bidrar till ett mörkertal av alla hästar som finns i landet. Det kan dels röra sig om hästar där betäckningarna och/eller fölningarna inte har registrerats hos någon avelsorganisation, eller att fölet inte har registrerats hos avelsorganisationen, men det kan även vara oregistrerade hästar som har importerats från annat land. För

många av de hästar som inte finns registrerade hos någon avelsorganisation är det säkerligen även så att de inte heller används till exempelvis tävling och på så sätt finns de inte med i SvRFs eller liknande organisationers register. För att skatta antalet hästar som totalt sett finns i Sverige genom att använda sig utav de offentliga uppgifter som finns att tillgå medför således att de oregistrerade hästarna missas till en stor del. Det är därför mycket tänkbart att metoden som har använts där enkäter har gått ut till ett slumpmässigt antal fastigheter i landet gör att även den gruppen fångas in på ett betydligt bättre sätt än vad övriga metoder genom att använda de offentliga registren om landets hästar kan åstadkomma.

3. Hästpass

3.1. Bakgrund till hästpass

Enligt EU-bestämmelser ska alla hästar i EU, oavsett ålder och ras, ha ett hästpass. Hästpassen är till för att säkerställa hästarnas identitet, men även för att undvika att läkemedel efter behandling av hästar hamnar i våra livsmedel samt vara ett hjälpmedel för att minska spridningen av smittsamma sjukdomar. De första direktiven om identitetshandlingar till hästar inom EU kom redan 1990, men fram till 2000 gällde kravet endast hästar som förflyttades mellan olika länder i EU. År 2000 kom bestämmelser om att alla registrerade hästar i EUs medlemsländer ska ha pass och att hästarna dessutom ska ha ett livslångt ID-nummer som ej får ändras. I Sverige kom de första föreskrifterna avseende hästpass 2002. Då bestämdes att äldre hästar hade fram till utgången av 2005 på sig att få ett pass utfärdat, medan hästar födda 2002 och senare skulle ha pass under födelseåret. 2009 kom nya passbestämmelser som angav att alla hästar ska ha pass, det står också angett tydligt att föl ska ha pass före födelseårets utgång, föl födda efter 1 juli ska dock ha pass senast ett halvår efter födseln. Dessa nya, tydligare krav har medfört att fler hästägare registrerar hästarna och erhåller pass tidigare än vad som har skett tidigare. Hästpassen utfärdas av avelsorganisationerna och numera ska alla hästar som får ett nytt pass även chipmärkas, för travhästar är det tillåtet med frysmärkning.

I hästpassen skrivs information om hästarnas vaccinationer och läkemedelsbehandlingar in, där den senare informationen har betydelse för huruvida hästen kan användas i livsmedelskedjan eller inte. Vid hästens död ska passet makuleras hos den utfärdande avelsorganisationen och dödsfallet ska registreras i den aktuella databasen.

Hästpasset måste alltid finnas på tillgängligt på den plats där hästen är. Det ska kunna uppvisas vid kontroll, som länsstyrelserna har ansvaret för. Om hästen inte har pass kan länsstyrelsen förelägga ägaren att skaffa pass. Föreläggandet kan kopplas till vite. En hästägare som inte har pass till hästen kan även åtalas.

3.2. Uppfylls kravet på hästpass?

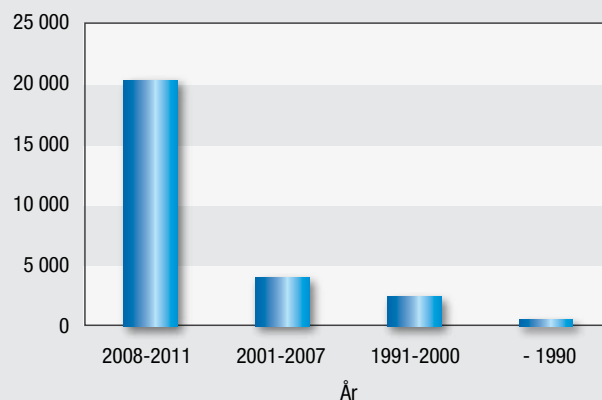
Trots att det finns krav på att alla hästar i Sverige ska ha ett pass finns det fortfarande brister. Dels finns det många hästar, framförallt äldre hästar, som fortfarande saknar pass. Under 2009-2011 har SH, ASVH, Svensk Travsport och SIF utfärdat pass för cirka 40 000 hästar (för travhästarna ingår endast 2009 och 2010). Fördelningen av födelseår på de hästar som fått pass under 2009 till 2011 visar att nästan en fjärdedel av dessa hästar är födda 2007 eller tidigare och skulle därmed rimligtvis ha haft pass sedan tidigare, *figur 3.1*. Dessa siffror bekräftar att det är en stor grupp hästar som fortfarande saknar hästpass. Det finns betydande skillnader mellan de olika avelsorganisationerna där cirka 15 procent av hästarna som SIF och Svensk Travsport utfärdade pass för under de aktuella åren var födda 2007 eller tidigare medan motsvarande siffra hos ASVH och SH var cirka 25 procent respektive 40 procent. I gruppen av hästar utan känd härstamning som SH utfärdar pass åt var det över 80 procent av hästarna som fick pass 2011, fram till augusti, som var födda före 2008. Dessa siffror visar att inom vissa kategorier av hästar uppfylls passkravet på häst bättre än hos andra, där framförallt passkravet hos hästar utan känd härstamning uppfylls i lägst omfattning.

Med anledning av att länsstyrelserna har ansvaret för att kontrollera att passkravet för landets hästar är uppfyllt efterfrågades det i enkäten som skickades ut till landets länsstyrelser hur passtillgången var för hästar samt hur trenden var huruvida passkravet uppfylldes. Svaren från länsstyrelserna var i regel att få kontroller av hästpass genomförs. Dessa sker oftast vid godkännande av tillstånd för att bedriva verksamhet med häst. Men överlag svarade länsstyrelserna att passtillgången är stor och att de ser en positiv trend avseende antal hästar som har pass. På frågan om hur passtillgången är för de kontroller vid anmälningsärenden som berör hästar var svaren lite varierande. Flera länsstyrelser påpekade att det inte var alltid som det skedde en kontroll av passen vid dessa tillfällen då fokus snarare ligger vid hästarnas välbefinnande. De flesta såg dock även här en positiv trend avseende hur passkravet uppfylls. En del länsstyrelser ansåg dock att det var samma resultat både vid planerade kontroller och vid anmälningsärenden medan andra ansåg att det var något lägre uppfyllande av hästpasskravet vid anmälningsärenden jämfört med vid de planerade kontrollerna. Enbart några enstaka länsstyrelser förde någon form av statistik över hur passkravet uppfylldes och vid hur många av deras kontroller som även hästpassen kontrollerades.

3.3. Hästpassen i framtiden

I och med att alla svenskfödda hästar som registreras hos avelsorganisationerna också får ett pass utfärdat så kommer passtillgången att öka. Med anledning av att hästägare till äldre hästar som föddes innan det var krav på att alla hästar skulle ha ett pass och till hästar som är födda i början av tiden för passkrav har behövt skaffa pass efter det att hästarna har registrerats är det bland dessa som de största bristerna med hästpassen finns. Även flera av länsstyrelserna i landet vittnar om att det är i större utsträckning de äldre hästarna som saknar pass jämfört med yngre hästar som fortfarande är aktiva inom exempelvis tävling.

För att täckningen inom hästpopulationen av hästpass ska öka så är det viktigt att passen börjar användas i större utsträckning än det görs idag. Det gäller inte bara att länsstyrelserna, i form av att de är ansvariga för tillsynen av att hästpassen finns tillgängliga, utför fler kontroller. Det gäller även att passen behöver användas mer i vardagssammanhang. Om exempelvis passet kontrolleras och hästarnas identitet säkerställs vid varje veterinär-

Figur 3.1. Födelseårsfördelning för hästar som har fått pass utfärdade under 2009-2011 av SH, Svensk Travsport, ASVH och SIF.

dersökning eller behandling och även att relevanta medicineringsförs in i passet så skulle det säkerligen medföra att täckningsgraden av hästpass ökar. Krav på att detta ska göras finns redan idag, men efterlevnaden är inte tillräcklig trots flera informationskampanjer. Andra tillfällen då hästpassen borde kontrolleras i om möjligt större utsträckning än vad som redan görs är vid tävlings-sammanhang och avelsvärderingar. Att passen används medför inte bara att fler hästar kommer att få pass utan det bidrar även till att säkerheten att rätt resultat tillfaller rätt häst ökar. Med tanke på att resultat från tävlingar, avelsvärderingar och unghästtest exempelvis används för att bedöma avelsdjur är det ytterst viktigt att hästarnas identiteter är korrekta. Det stora problemet i dagsläget med hästar som saknar pass är ändå inte de som är ute och tävlar eller är aktiva på annat sätt, där har de flesta hästpass. Däremot skulle troligtvis täckningsgraden för passen öka även för hästar som mestadels hålls hemma i stallet om vetskapen att passen verkligen används och kontrolleras fanns.

3.4. Slutsatser för avsnitt 3

I och med de passkrav som finns i Sverige skulle informationen om antal utfärdade pass kunna vara ett bra verktyg att använda sig av vid någon form av skattning av hästar i landet. Tyvärr fungerar det inte i dagsläget att använda sig av hästpassen i ett sådant syfte. Trots att det har varit passkrav sedan 2002 på Sveriges hästar är det fortfarande hästar som saknar hästpass. Det finns ingen information

om hur många av hästar som inte uppfyller passkravet, men det är vanligare att äldre hästar saknar pass jämfört med yngre. I takt med att de äldre hästarna dör kommer även täckningsgraden för hästpassen att öka. Uppgifter från avelsorganisationerna visar att det fortfarande kommer in ett betydande antal ansökningar om pass för äldre hästar som borde ha haft pass sedan tidigare.

I och med att hästpassen ska makuleras hos avelsorganisationerna när hästarna dör skulle det om det fungerade medföra att uppgifterna om landets registrerade hästar var uppdaterad. Det är dock få hästägare som skickar in hästens pass för makulering hos avelsorganisationerna när hästen dör. I de fall hästar slaktas skickar slakteriet in passen, vilket gör att det för denna kategori fungerar väl. Hästar till slakt utgör dock bara en liten del av alla hästar som dör. Det medför att även om man har en god täckningsgrad för hästpassen går det inte att hålla registren uppdaterade med avseende på hur många hästar som finns. Att informera om varför hästarnas pass ska skickas tillbaka till avelsorganisationerna borde bidra till en ökad rapportering av döda hästar jämfört med att enbart gå ut med att passen ska skickas tillbaka. Det ger då hästägarna en större anledning till att hjälpa till med detta om det även uppfyller ett syfte.

Att använda sig av hästpass som metod för att skatta antal hästar i landet har också problemen med att det finns betydande brister hur importen och exporten av hästar till landet registreras.

4. Hästantal på regional nivå

Syfte: "... med större säkerhet ge hästnäringen en position i den svenska samhällsstrukturen."

Mål: "... undersöka möjligheterna att i större utsträckning kunna använda hästskattningarna på den regionala nivån för att belysa hästsektorns ekonomiska, sysselsättningsmässiga och sociala effekter."

4.1. Arbetsmarknad

I undersökningen Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS, 2010) var uppdraget att göra en kartläggning över antal yrkesverksamma personer inom hästnäringen samt vilka yrken de tillhörde och deras utbildning. Utredningen kom fram till att inom hästnäringen finns det drygt 11 000 helårsarbeten, dessa är dock fördelade på över 25 000 personer. I Jordbruksverkets undersökning Hästhållning i Sverige 2010 som genomfördes under 2011 framkom det att hästhållarna i landet som driver näringsverksamhet sysselsätter cirka 24 000 personer som utför cirka 10 500 årsarbeten. Med anledning av att undersökningarna är gjorda på olika sätt är siffrorna inte helt jämförbara med varandra. Jordbruksverkets undersökning gick ut till ett antal av landet hästhållare där en frågeställning var om hästhållaren bedriver näringsverksamhet inom hästområdet och i så fall hur stor sysselsättningen var och hur många personer den involverade (Jordbruksverket, 2012). I Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring gick istället frågan om antal sysselsatta och årsarbeten ut till de stora hästorganisationerna. Metodskillnaderna gör troligtvis att täckningen av hästsektorns arbetsmarknad skiljer sig i de olika undersökningarna. HNS/HYN får med information om yrkeskategorier såsom exempelvis tjänstemän, veterinärer, lärare, ATG-ombud i större utsträckning än vad som täcks i Jordbruksverkets undersökning. I den senare un-

dersökningen finns det troligtvis än bättre täckning av den arbetsmarknad som sker inom en mindre organiserad verksamhet där inackordering och turism kan nämnas som exempel. Att nivån på arbetsmarknadens storlek inom hästnäringen avseende antal sysselsatta och årsarbeten ändå hamnar inom samma storleksordning trots skillnaderna i utförande styrker siffrornas tillförlitlighet. Det skulle dock kunna tänkas att uppgifterna är något underskattade med tanke på att brister inom täckningen av olika yrkeskategorier finns i båda undersökningarna.

I den här rapporten har metoden varit att utnyttja de siffruppgifter om olika yrkesgruppers storlek framtagna i Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS, 2010) för att få fram storleken på hästnäringens arbetsmarknad på regional nivå. Anledningen till detta är att det är det enda siffermaterial avseende hästnäringens storlek inom olika yrkesgrupper som finns att tillgå. Ett annat sätt att ta fram uppgifter om näringens storlek med avseende på antal hästar vore att använda principen "follow the horse" för att på så sätt få fram vilken storlek på arbetsmarknad och ekonomi som krävs för att hästnäringen ska fungera. Inom ramen för detta uppdrag finns inte tillräckligt med underlag för att göra en sådan undersökning.

4.1.1. Arbetsmarknadens storlek med avseende på hästantalet

För att spegla arbetsmarknadens storlek inom hästnäringen på regional nivå framöver i denna rapport har siffrorna från olika yrkesgruppers storlek framtagna i Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS, 2010) använts. Yrkeskategorier som redovisades i det arbetet var bland annat tränare inom olika kategorier (ridsport/trav/galopp/Islandshäst), ridlärare/instruktörer, hästkötare, hovslagare, uppfödare, lantbrukare, veteri-

närer, ATG-ombud. För att koppla arbetsmarknadens storlek till antalet hästar har de yrkeskategorier som kan tänkas fördela sig jämnt med avseende på hästantalet tagits fram och använts i den här undersökningen. Exempel på sådana yrkesgrupper är veterinärer, hovslagare, hästskötare, foderproducenter samt tränare/ridlärare. Andra yrkesgrupper som ryms inom hästnäringen men som inte direkt kan kopplas till antalet hästar i regionen är exempelvis de som arbetar vid trav- och galoppbanor och ATG-ombud. Där den senare snarare beror på invånarantalet i regionen.

Med utgångspunkt från de siffror om antal helårsarbeten som redovisades i Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring och uppgifterna om antalet hästar i Sverige redovisas i *tabell 4.1* uppgifter om antal helårsarbeten per 1 000 hästar för olika yrkesgrupper. Dessa yrkeskategorier summerar till cirka 8 500 helårsarbeten totalt i hela landet. I dessa siffror är yrken inom bland annat uppfödning, trav/galoppbanor och ATG-ombud exkluderade.

I rapporten Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring anges att en viss försiktighet har gjorts vid skattningarna av antal helårsarbeten inom de olika kategorierna. För att nämna hovslagare som exempel kan man räkna med att 200 hästar täcker upp för ett helårsarbete. Inom exempelvis travsporten och andra stora aktörer som håller många hästar är det vanligt att man löser hovslageri internt och därmed ingår de inte i sammanställning-

Yrkeskategori	Antal helårsarbeten per 1000 hästar
Tränare olika kategorier/Ridlärare	7,9
Hästskötare	3,2
Veterinär	1,0
Hovslagare	1,4
Lantbruk (stallplats)	2,5
Lantbruk (vall)	3,3
Övriga	3,9
Totalt	23,2

Tabell 4.1. Antal helårsarbeten per 1 000 hästar för yrkeskategorier som kan förväntas fördela sig jämnt med hästantalet. Siffror baserade på uppgifter från Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS, 2010) samt Hästar och anläggningar med häst 2010 (Jordbruksverket, 2011)

en för hovslagare utan hamnar inom ramen för andra grupper. I och med att antalet helårsarbeten i många fall är räknade i underkant ska man se dessa siffror om vad 1 000 hästar genererar som en minimumgräns. Det kan även tyckas att en del siffror som exempelvis drygt tre hästskötare per 1 000 hästar är orimligt låg. Dessa siffror visar på det faktum att en stor del av hästverksamheten i Sverige bedrivs av hästägare som sköter och tar hand om sina hästar själva på hobbynivå. Det relativt låga antalet helårsarbeten som hästarna genererar kan även visa på att en del av arbetet utförs av arbetskraft där arbetsgivaren inte tar ansvar enligt gällande regelverk.

4.1.2. Avel och uppfödning

I undersökningen Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring uppgavs det att uppfödare av hästar stod för 1 200 helårsarbeten. Var uppfödarna i landet befinner sig är dock inte helt jämnt fördelat med hästantalet på länsnivå. I *tabell 4.2* ses hur många helårsarbeten av uppfödare som finns i varje län per 1 000 hästar. Fördelningen av uppfödare baserar sig på raserna Svenskt varmblod, Varmblodig travare, Kallblodig travare, Islandshäst och Arabiskt fullblod (Svensk Hästavel i siffror, HNS 2011). Motsvarande uppgifter om var uppfödarna befinner sig fanns inte tillgänglig på exakt samma sätt för övriga raser vilket gör att en korrekt jämförelse inte kan göras för dessa. De fem aktuella raserna motsvarar cirka 70 procent av de registrerade fölen i Sverige. Det faktiska antalet uppfödare för dessa raser är under åren 2007-2009 cirka 4 500 stycken. I det här sammanhanget är uppfödarna definierade som de som har fött upp minst en häst per år under två av tre år under perioden 2007-2009. Det finns utöver detta ett stort antal personer eller företag som enbart har fött upp enstaka hästar under perioden och som därför inte ingår i framtagandet över var uppfödarna befinner sig i landet. Uppfödarnas placering är framtagen utifrån postnumren till hästarnas ägare. I de fall som hästarna inte befinner sig på samma plats som ägaren blir resultatet över fördelningen av årsarbeten inom uppfödning och avel i förhållande till antal hästar något missvisande. Inom travsporten förekommer det i större utsträckning än inom övriga häst kategorier att hästarna är inackorderade på andra platser än hos ägarna. Därför kan det vara rimligt att anta att exempelvis andelen uppfödare i Stockholm är överskattad utifrån var arbetsinsatserna inom uppfödningen utförs.

Län	Helårsarbeten per 1000 hästar
Stockholm	2,0
Uppsala	4,9
Östergötland	4,8
Jönköping, Kronoberg, Kalmar	3,2
Gotland	2,3
Blekinge	1,2
Skåne	3,9
Halland	2,0
Västra Götaland	4,0
Värmland	4,4
Örebro	5,0
Västmanland	3,1
Dalarna	3,0
Gävleborg	3,5
Västernorrland	2,6
Jämtland	3,5
Västerbotten	3,2
Norrbottn	3,2
Hela Sverige	3,3

Tabell 4.2. Antal helårsarbeten inom uppfödning för de olika länen i Sverige per 1 000 hästar. Siffror baserade på uppgifter från Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS, 2010) samt Hästar och anläggningar med häst 2010 (Jordbruksverket, 2011)

Medeltalet för hela Sverige är att det går 3,3 årsarbeten inom uppfödning och avel på 1 000 hästar men variationerna på länsnivå är stora, *tabell 4.2*. Det finns län som har omkring 5 årsarbeten inom uppfödning per 1000 hästar medan andra har 2 eller färre. Uppgifterna ska tolkas som att det är vanligare med uppfödning av hästar i vissa län, exempelvis Uppsala, Östergötland och Örebro län, i förhållande till antal hästar jämfört med i övriga delar av landet.

4.1.3. Övriga hästrelaterade yrken

Utöver de yrkesgrupper som redan har tagits upp tillkommer det på riksnivå cirka 1 500 helårsarbeten som inte direkt kan fördelas ut med avseende på hästantalet

på länsnivå. Av dessa uppskattas cirka 550 helårsarbeten utföras vid trav- och galoppbanor. Beroende på var banorna är lokaliserade får man inom de aktuella regionerna räkna upp antalet helårsarbeten som hästnäringen kan förväntas generera. I landet finns det dessutom ett flertal utbildningar som berör hästnäringen på både gymnasial och eftergymnasial nivå. Vid dessa utbildningar finns det uppskattningsvis 240 helårsarbeten, som i de flesta fall arbetar som lärare. Liksom för yrkesgruppen inom trav- och galoppbanor behövs det en uppräknig av det antal tjänster som hästnäringen genererar i de regioner där utbildningar inom hästsektorn finns. ATG-ombuden står för uppskattningsvis 700 helårsarbeten och en rimlig bedömning över hur dessa är fördelade borde vara att de snarare är beroende på invånarantalet i en region snarare än hur många hästar som finns i den aktuella regionen.

4.2. Arealanvändning

För att producera foder och bete räknas det ofta med att varje häst i genomsnitt kräver ungefär en hektar produktiv mark. Till det tillkommer den betesareal som inte kan räknas som produktiv mark (Müller, 2012). Fodret produceras ofta lokalt och därför går det i de flesta fall att räkna med att den aktuella arealåtgången per häst finns inom den region hästen befinner sig i. I undersökningen om hästhållning som Jordbruksverket genomförde 2011 kom det fram att den genomsnittliga arealen som fanns tillgänglig till bete och rasthagar motsvarar cirka en hektar per häst och att majoriteten av hästhållarna har hästarna i hagar på åkermark för att tillgodose hästarnas fria rörelse (Jordbruksverket, 2012). Till det tillkommer även arealen som går åt för att producera övrigt foder, både i form av grov- och kraftfoder. Tillsammans tyder uppgifterna om arealanvändningen för landets hästar på att det i genomsnitt går åt över en hektar per häst, möjligtvis kan det motsvara 1,5 hektar per häst för bete, rasthagar och total foderproduktion. För att få en mer exakt siffra över arealanvändandet bör en djupare analys göras över den totala markåtgången.

Betesarealen kan variera något mellan de olika regionerna i landet beroende på hur stor del av hästarna som utgörs av avelsston, men även beroende på hur landskapet ser ut med bland annat skogs- eller åkermark. Det är tänkbart att i de områden där uppfödning av hästar sker i en högre omfattning även kräver större betesarealer.

4.3. Hästens ekonomiska betydelse

Hästnäringen omsätter uppskattningsvis drygt 20 miljarder kronor per år enligt en undersökning gjord 2004 vid Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), av dessa utgörs ungefär hälften av spelverksamhet. Resterande 10 miljarder omsätts således av övrig hästverksamhet (Johansson m fl, 2004). 2009 uppdaterades de 20 miljarderna till 22 miljarder, varav 12 miljarder utgjordes av spelverksamhet. I utredningen från 2004 utgick man ifrån att det fanns 250 000 hästar i Sverige. Eftersom det vid det tillfället inte fanns någon ordentlig skattning av hästantalet konstaterades det även att slutsatserna om omsättningen inte skulle påverkas nämnvärt om det fanns 300 000 hästar i landet (Johansson m fl, 2004). Om man slår ut de 10 miljarderna på 250 000 hästar motsvarar det en omsättning på 40 000 kronor per häst och år. I och med den skattade ökningen av hästantalet som skett i Sverige de senaste åren tillsammans med dagens pengavärde borde det vara rimligt att anta att man kan räkna upp den ekonomiska omsättningen av hästnäringen något. LRF gjorde under samma år en uppskattning av vad det kostar att hålla en häst under ett år och kom fram till en genomsnittlig kostnad av 37 000 kronor. Den summan baserar sig på kostnader för bland annat foder, strö och uppstallning. I och med att hästarna till stor del äter foder som är producerat i närområdet kan man anta att den största delen av den ekonomiska omsättningen för hästarna också sker på regional nivå. Detta styrks också av att övriga kostnader

såsom uppstallning, veterinär, hovslagare och tränare ofta finns i hästens närområde.

De flesta enheter som håller hästar är relativt små och bidrar enskilt inte så mycket ekonomiskt till samhället. Däremot finns det många mindre enheter vilka tillsammans får en betydande omsättning. I avhandlingen *Horse keeping in peri-urban areas* från 2011 tas hästsektorns ekonomiska betydelse upp som ett "klustersamhälle". Varje liten enhet med hästar har samma kostnader för exempelvis djursjukvård, hovslagare, foder och utrustning. Om det däremot finns flera små enheter inom samma närområde bildar dessa ett kluster som gemensamt kan generera ytterligare näringsverksamheter ofta i form av en mer serviceinriktad karaktär. Det kan exempelvis röra sig om hästmassörer, försäkringssäljare eller mäklare. Det medför att i områden med relativt hög hästtäthet blir den ekonomiska omsättningen per häst högre i och med att fler näringar växer fram jämfört med regioner där hästtätheten är lägre (Elgåker, 2011). För att på regional nivå göra en helt korrekt skattning av vad regionens hästar omsätter behöver man därför veta hur hästverksamheten ser ut och hur de är placerade geografiskt i stället för att använda sig av ett medelvärde över hela landets hästar. Uppskattningen av vad varje häst i medeltal omsätter per år ger dock en bra uppfattning om i vilken storleksordning hästens ekonomiska betydelse har för regionen.

4.4. Hästen som näringsverksamhet eller hobby

Enligt SvRF genomförs cirka 8 miljoner ”uppsittningar” årligen på svenska ridskolor och en stor del av landets hästar ägs av privatpersoner. Enligt Jordbruksverkets rapport Hästhållning i Sverige 2010 har cirka 65 procent av hästhållarna sina hästar enbart som hobby. Det framgår också i undersökningen att ungefär 20 procent av landets hästar finns inom näringsverksamhet (Jordbruksverket, 2012). Mellan olika hästdiscipliner är skillnaderna mellan hobby och näringsverksamhet stora. Inom travsporten till exempel är det betydligt vanligare med näringsverksamhet än vad det är inom andra raser och verksamheter.

Enligt flera svar från landets länsstyrelser angav de en ökad trend för ansökningar av § 16-tillstånd för att hålla hästar och bedriva hästverksamhet. Det tolkades av några länsstyrelser som att hästsektorn håller på att gå mot en mer professionell verksamhet. Alternativa förklaringar kan vara en ökad medvetenhet om kravet på tillstånd när man bedriver verksamhet med hästar eller på annat sätt faller under kravet på tillstånd. Endast ett fåtal av landets länsstyrelser för någon statistik eller har någon uppskattning om hur många av länets hästar som finns på anläggningar som har tillstånd. De flesta länsstyrelser angav att de i sin tur inte återrapporterade till de berörda kommunerna om var det fanns gårdar som bedriver hästverksamhet.

4.5. Slutsatser för avsnitt 4

Med hjälp av uppgifterna om antal hästar som finns inom olika regioner tillsammans med uppgifter från övriga undersökningar om hästnäringens storlek går det att få en uppfattning om hur stor hästnäringen är inom olika områden per 1 000 hästar. När dessa uppgifter togs fram för att lättare kunna relatera näringens storlek på regional nivå verkar flera yrkesgrupper underskattade. Det kan bero på viss försiktighet i några fall när uppgifterna på riksnivå skattades, men det är även en indikation på den stora del av hästverksamheten som bedrivs på hobbynivå. Uppgifterna visar ändå att hästen på det regionala planet är av betydelse både inom arbetsmarknad och ekonomi samt inom fritid och rekreation.

Med tanke på att arbetsmarknaden inom hästsektorn förändras vore det bra om undersökningar liknande de som har gjorts tidigare om dess storlek görs om med jämna mellanrum. Sådana undersökningar tillsammans med de undersökningar för att skatta antal hästar som återupprepas med några års mellanrum är ett värdefullt underlag för att belysa hästsektorns storlek och betydelse.

5. Kontrollparametrar

För att kunna kontrollera resultatens rimlighet för skattningar av hästantalet utifrån tidigare års skattningar är det bra att ha en eller flera olika kontrollparametrar som förväntas följa samma trend som antal hästar.

5.1. Försäkringsstatistik

Exempel på kontrollparametrar kan vara försäkringsstatistik. Inom hästförsäkringar finns det i dagsläget fem aktörer på marknaden vilket gör att antalet företag att kontakta ligger på en överkomlig nivå. Vid den senaste hästskattningen användes försäkringsstatistik för att undersöka rimligheten i förändringarna. Förutsättningar för att få en så korrekt uppfattning om utvecklingen som möjligt är att företagen är villiga att delge information om hur trenderna hos just deras företag har sett ut under den aktuella tidsperioden men även att andelen försäkrade hästar håller sig på samma nivå. Den sistnämnda kan vara svår att kontrollera, men ett antagande kan vara att det inte sker några större förändringar under den perioden på några år som är mellan de olika skattningstillfällena.

5.2. Foderproduktion

Eftersom hästen i grund och botten är ett grovfoderätande djur kan man tänka sig att även använda sig av hur produktionen av vallfoder ser ut i landet. Vallfoderproduktionen måste dock korrigeras utifrån trenderna av andra djurslag som konsumerar vallfoder, då främst nöt och får. Inom båda dessa djurarter finns det god dokumentation om djurantalet och dess utveckling i Sverige. Under perioden 2004 till 2010 har vallarealen (både slåttervall och betesvall) ökat med ungefär 15 procent, samtidigt som antalet nötkreatur (mjölk- och köttproduktion sammanslaget) har minskat med uppemot 100 000 djur. Fårantalet i Sverige har under samma period ökat med cirka 100 000 djur. Sammanställer man dessa uppgifter

skulle det kunna vara en indikation på ett ökat hästantal i Sverige under perioden. Vid en sådan bedömning måste dock hänsyn tas till huruvida det har varit förändringar i inrapporteringen av arealåtgången samt om det finns några eventuella förändringar i hur fördelaktigt det är för lantbrukarna att odla och skörda vall. Det är möjligt att andelen vall som odlas ekologiskt behövs beaktas, då det kan påverka produktionen. Enligt LRFs rapport om De gröna näringarnas affärer på gårdsnivå anges att vallproduktionen för avsalu i princip endast avser hästsektorn och trenden utifrån dessa uppgifter är även det en möjlig informationskälla för vallfoderproduktionen till hästar. Enligt Jordbruksverkets Hästhållning i Sverige 2010 odlar dock cirka 40 procent av hästhållarna allt sitt grovfoder själva och ytterligare cirka 15 procent odlar delar av grovfoderproduktionen. Andra foderuppgifter som finns att tillgå för hästsektorn är Jordbruksverkets rapport om foderkontroll där det årligen framkommer hur stor mängd foder som sålts till olika djurkategorier. Denna kontrollparameter bör studeras ytterligare för att kunna vara användbar inför nästa skattning av antalet hästar.

5.3. Undersökningar om hästnäringen

Om antalet hästar i Sverige ökar eller minskar så borde även näringsverksamheten inom hästsektorn och hästens ekonomiska betydelse i samhället påverkas utav detta. Därför vore det av intresse att liknande undersökningar som exempelvis Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring (HNS/HYN) och Hästnäringens samhälls-ekonomiska betydelse i Sverige (Johansson m fl, 2004) gjordes om med jämna mellanrum. Resultaten utifrån sådana undersökningar skulle således även de kunna användas som en indikation på trenderna för hästantalet.

6. Slutsatser

De slutsatser som har kommit fram i detta arbete kan kortfattat sammanfattas i följande punkter

- Effekten av de skilda datumen då skattningarna gjordes 2004 respektive 2010 ger en uppskattad skillnad i hästantalet med cirka 6 000 till 8 000 hästar.
- Inga tydliga trender för antal betäckta ston eller registrerade hästar som kan förklara den skattade ökningen mellan 2004 och 2010 års hästskattningar går att utläsa av den information som finns tillgänglig hos avelsorganisationerna. Informationen om landets hästar är dock fragmenterad genom att mörkertalet av oregistrerade hästar och hur förändringar i den gruppen ser ut är okända.
- De uppgifter som finns tillgängliga om import och export av hästar till och från Sverige visar på en svag ökning av importen av hästar till Sverige. Även här är informationsunderlaget som finns att tillgå hos avels- och sportorganisationerna bristfällig då varken importerade eller exporterade hästar anges till de berörda organisationerna i Sverige. Men det faktum att antalet utförda tävlingslicenser hos SvRF avsedda utlandsfödda hästar har dubblerats mellan 2004 och 2010 samt att deras andel av det totala antalet ansökta tävlingslicenser ökat med uppemot 60 procent under samma period ger en indikation på att ökningen av importen är större än vad tillgängliga uppgifter påvisar.
- Utöver att inte alla hästar som finns i Sverige är registrerade hos någon avelsorganisation så finns även problematiken att använda de befintliga registren i att döda hästar inte rapporteras in. Det gör att de register som finns inte är uppdaterade om vilka hästar som faktiskt är i livet.
- Information om hästpassen som alla hästar ska ha sedan 2002 skulle vara en bra informationskälla för att få en uppfattning om hur många hästar som finns i Sverige. Liksom med övrig information om landets hästar finns det även här brister då det fortfarande finns ett okänt antal hästar i landet som saknar hästpass. Täckningsgraden för hästpass ökar då det i större utsträckning är äldre hästar som saknar pass. För att kravet på hästpass ska uppfyllas bättre vore det bra om passen kontrolleras och används i större utsträckning vid exempelvis veterinärbesök, tävlingar och avelsvärderingar än vad som görs idag.
- Genom att utnyttja information från tidigare uppskattningar av antal sysselsatta inom hästnäringen har det i den här rapporten tagits fram uppgifter hur stor hästsektorns arbetsmarknad är för 1 000 hästar vilket gör att uppgifterna kan användas på regional nivå för att beskriva betydelsen hästarna har i näringslivet.
- Den arealåtgång som går åt för att hålla landets hästar med avseende på betes- och rasthagar samt foderproduktion kan antas motsvara ungefär 1,5 hektar per häst vilket motsvarar en yta på 544 000 hektar för hela landets hästar.

7. Förslag på fortsatta undersökningar inom området

Ett större fokus på hästnäringens betydelse för ekonomin och sysselsättningen.

Då det har skett förändringar av hästnäringens storlek under 2000-talet vore det bra om undersökningar om hästnäringens storlek gjordes regelbundet. Den informationen är viktig att ha uppdaterad för att kunna belysa hästnäringens ekonomiska och sysselsättningsmässiga betydelse i samhället.

Ett gemensamt register över landets hästar

Det är möjligt att informationen om landets hästar skulle underlättas av att det fanns ett gemensamt register över landets hästar istället för att många avelsorganisationer har ett eget system, såsom det är idag. En sådan förändring kräver ett samarbete mellan alla de aktuella aktörerna och att de dessutom är villiga undersöka om det skulle vara en fördelaktig metod att använda sig av. Som det är nu finns det många hästar som på något sätt finns med i flera avelsorganisationers register då de kan förekomma som föräldradjur eller som släktingar längre bak i härstamningen. Ett gemensamt register skulle göra det enklare att söka olika uppgifter om hästar, både på individnivå och för olika grupper av hästar.

Metoder för att beskriva landets oregistrerade hästar

Resultaten i den här rapporten har till stor del varit svåra eller omöjliga att dra korrekta slutsatser från då den information som finns att tillgå om landets hästar inte är fullständig. Att vidare undersöka möjligheter för att få fram information om landets oregistrerade hästar och hästar som finns registrerade i utländska avelsorganisationer men inte i svenska skulle leda till att informationen om landets hästar blir mycket bättre och säkrare.

Djupare analyser som bättre kan förklara hästens betydelse på regional nivå

Som nämndes tidigare är det även fullt möjligt att gå djupare in i att förklara hästens betydelse på regional nivå genom att använda sig av andra metoder än vad som är gjort i den här rapporten. Exempel på det är bland annat att använda principen "follow the horse" för att klargöra vad hästarna genererar på en ekonomisk och arbetsmässig nivå.

Bilaga A

Enkätfrågor skickade till landets 21 länsstyrelser

1. Har ni någon uppskattning om hur många hästar det finns i länet?
Vad baserar sig den uppskattningen på?
2. Angående § 16-tillstånd
 - a. Hur många anläggningar inom länet har ett sådant tillstånd?
 - b. Hur många hästar finns på dessa anläggningar?
 - c. Ser ni en ökad eller minskad trend för antal hästar och verksamheter med häst?
 - d. Har ni rutin på att rapportera § 16 tillstånden tillbaka till kommunerna?
3. Hur många tillstånd för att gräva ner avliden häst utfärdar ni per år och hur har trenden för detta sett ut de senaste 10 åren?
4.
 - a. Vid era planerade kontroller, i hur stor utsträckning har de hästarna pass? Hur ser trenden ut för passstillgången, har den ökat eller minskat?
 - b. Vid anmälningsärenden som berör häst, i hur stor utsträckning har de hästarna pass?

Sammanställning av svaren

Svar inkomna från 19 av 21 länsstyrelser

Fråga 1

Elva länsstyrelser har svarat på hur många hästar som finns i länet, av dessa anger sju uppgifter från Jordbruksverkets skattningar. I övriga fall har uppgifterna tagits fram på olika sätt och de flesta uppgifter anses vara osäkra.

Fråga 2

- a. Länsstyrelserna tog över ansvaret för §16-tillstånd 2009, innan har kommunerna ansvarat för detta. Vilken koll länsstyrelserna har på uppgifterna om dessa tillstånd varierar. De flesta vet dock om hur många tillstånd som utfärdats av kommunerna innan 2009 och hur många som har utfärdats efter 2009. Två länsstyrelser hade dock enbart uppgifter om antal tillstånd som utfärdats efter 2009. Många svarade att de dock inte visste hur många av de utfärdade tillstånden som fortfarande var aktiva.
- b. Endast fyra länsstyrelser gjorde någon form av uppskattning av hur många hästar inom respektive län som befann sig på anläggningar med §16-tillstånd. Flera svarade att för att få fram dessa uppgifter var de tvungna att undersöka varje ansökan för sig och att det inte fanns sammanställt.
- c. Åtta länsstyrelser ser att det finns en ökad trend för antal hästar och verksamheter med häst. Sex länsstyrelser anger att trenden är konstant och en anger en minskad trend. Fyra lämnar inget svar på frågan.
- d. Fyra av de svarande länsstyrelserna rapporterar uppgifter om tillstånd till kommunerna.

Fråga 3

Totalt skickas det årligen in cirka 1 500 ansökningar till länsstyrelserna om att få tillstånd för att få gräva ned döda hästar. Sedan 2005 har ansökningarna ökat hos de flesta länsstyrelser.

Fråga 4

Fyra länsstyrelser kunde ange uppgifter om vid hur många tillfällen hästpass hade kontrollerats och resultaten av dessa. Övriga länsstyrelser svarade generellt på frågan. Den gemensamma känslan var att trenden över hur många hästar som har pass ökade och av de hästar som saknade pass var det främst äldre hästar. Många länsstyrelser svarade också att det var vanligare att hästar saknade pass vid kontroller då anmälningar kommit in jämfört med vid planerade kontroller. Det är långt i från alltid som hästpassen undersöks vid länsstyrelsernas kontroller och flertalet angav också att passfrågan inte hade högsta prioritet när det handlade om anmälningsärenden då främst djurens välbefinnande var i fokus.

Referenser

Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring. HNS/HYN. 2010.

De gröna näringarnas affärer på gårdsnivå. LRF. 2010.

Estimates of longevity and causes of culling and death in Swedish warmblood and coldblood horses. Wallin, Strandberg, Philipsson & Dalin, 2000.

Hästhållning i Sverige 2010. Jordbruksverket, Rapport 2012:1.

Horse Keeping in Peri-Urban Areas. Elgåker, SLU. 2011.

Hästar och anläggningar med häst 2004. Jordbruksverket. 2005. JO 24 SM 0501.

Hästar och anläggningar med häst 2010. Jordbruksverket. 2011. JO 24 SM 1101.

Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige. Johansson, Andersson & Hedberg, SLU. 2004.

Jordbruksverket, 2012

Marknaden för hästkött. PowerPoint-presentation 20100316. Jordbruksdepartementet.

Müller, Cecilia. SLU. Personligt meddelande.

Svensk hästavel i siffror. HNS. 2011 (utkast).

Underlag till uppgifterna i studien har även fåtts från

Avelsföreningen för Svenska Varmblodiga Hästen (ASVH)

Jordbruksverket

Länsstyrelserna

Svensk Galopp

Svenska Hästavelsförbundet (SH)

Svenska Islandshästförbundet (SIF)

Svensk Lantbrukstjänst

Svenska Ridsportförbundet (SvRF)

Svensk Travsport

med flera

Foto

www.smalandsbilder.se, *omslag, sid 14, 25*

Åsa Rott (www.asarott.se), *sammanfattning*

HNS, *sid 6*

Åse Ericson (www.aseericson.se), *sid 7*

Helena Kättström, *sid 8, 15, 21, 23*

Roland Thunholm, *sid 18*

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

OVR252

Rapporten är framtagen i ett samarbete mellan
Jordbruksverket och Hästnäringens Nationella Stiftelse

